

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף לח

לדעת ב"ה חטאת שנתנו בה רק מתנה אחת של דם על המזבח, (במקום ארבעה) כשרה. הגמרא עוסקת בביאור המקור של שיטתם.

ותנא מייתי לה: התנא של הברייתא לומד את המקור לשיטת ב"ה, משלושת הפעמים שכתוב בחטאת "וכיפר". והתנא מבאר.

מפני הדין: היה מקום לומר כדלהלן. נאמרו דמים למטה מחוט הסיקרא, דהיינו כל הקרבנות חוץ מחטאת ניתנים למטה מחוט הסיקרא. ונאמרו דמים למעלה מחוט הסיקרא, דהיינו חטאת. אם כן כמו בשאר הקרבנות הניתנים למטה מחוט הסיקרא, אם נתנן במתנה אחת כיפר. כך גם בחטאת הניתנת למעלה מחוט הסיקרא, אם נתן את דמה במתנה אחת כיפר.

או כלך לדרך זו: אך ניתן ללמוד בדרך אחרת, והדין יהיה הפוך. נאמרו דמים בפנים דהיינו בחטאת הפנימית שדמה ניתן על מזבח הפנימי, ונאמרו דמים בחוץ דהיינו בחטאת החיצונית שדמה ניתן על מזבח החיצון. אם כן כמו שבחטאת הפנימית אם חיסר אחת מן המתנות לא עשה ולא כלום, כך גם בחטאת החיצונית אם חיסר אחת מן המתנות לא עשה ולא כלום.

אם כן באיזו דרך נבחר?

תשובה: נראה למי דומה: נראה למי חטאת החיצונה דומה. אלא שגם כאן יש לנו שתי דרכים לדמות אותה. מצד אחד, עלינו לדון חוץ מחוץ, ולא חוץ מפנים. כלומר ללמוד את חטאת החיצונה משאר קרבנות שניתנים על מזבח החיצון, ולא ללמוד אותה מחטאת הפנימית שניתנת על מזבח הפנימי.

או כלך לדרך זו: מצד שני ניתן ללכת לדרך אחרת. עלינו לדון חטאת חיצונה מחטאת פנימית. כי שתיהן חטאת, ובשתיהן יש נתינה על ארבע קרבנות המזבח (החיצון

או הפנימי). ולא ללמוד את חטאת החיצונה משאר קרבנות, שאינן חטאת וגם אין בהן נתינה על ארבע קרנות.

תשובה: תלמוד לומר (1) "וכפר" (2) "וכפר" (3) "וכפר". (מפני הדין) (1) **וכפר** **אע"פ שלא נתן אלא שלש**, (2) **וכפר אע"פ שלא נתן אלא שתיים**, (3) **וכפר אע"פ שלא נתן אלא אחת**: ולכן נשארה לנו רק מתנה אחת שמעכבת את הכפרה. עד כאן הברייתא.

קושיא: והאי מיבעי ליה לגופיה: הרי צריך את הפסוקים הללו ללמד, שהחטאות מכפרות על החטאים שהן באות עליהן. תירוץ: **אמר רבא - בר אדא מרי אסברה לי, אמר קרא "וכפר" "ונסלח", זו היא כפרה זו היא סליחה**: המשמעות של לשון סליחה וכפרה היא אותה משמעות. ומכיון שכתוב באותו הפסוק את שתיהן, נשאר לנו "וכפר" מיותר ללמד על הנ"ל.

קושיא: אימא וכפר אע"פ שלא נתן אלא שלש וכו': אולי שלושת ה"וכפר" מלמדים על הדבר הבא.

1. כיפר אפילו שנתן רק שלש מתנות למעלה מחוט הסקרא, ואחת למטה (כי רוב המתנות ניתנו במקומן). 2. כיפר אע"פ שנתן רק שתיים למטה ושתיים למעלה (דהיינו אפילו שרק חצי מהמתנות ניתנו במקומן). 3. כיפר אע"פ שלא נתן למעלה שום מתנה, אלא נתן את כל הארבעה למטה.

תירוץ: **אמר רב אדא בר יצחק א"כ ביטלת תורת ארבע קרנות**: אם מועיל לתת את כל הארבע מתנות למטה, מדוע כתוב בתורה שצריך לתת אותם על ארבע קרנות? קושיא: **ואי רחמנא אמר ליבטלון**: אם הקב"ה אמר כך, אז זה אכן כך. דהיינו לכתחילה יש לתת על הקרנות וכדיעבד כשר גם אם לא נתן עליהם. תירוץ: **אמר רבא איזהו דבר שצריך שלש הוי אומר אלו קרנות**: אם הפסוק היה בא ללמד שבדיעבד מועיל לתת את כל הארבע מתנות למטה, היה צריך להיות כתוב ארבע פעמים "וכיפר". ומכך שכתוב רק שלוש פעמים, אנו לומדים למעט רק שלוש קרנות ולהשאיר קרן אחת.

קושיא: אימא וכפר אע"פ שלא נתן אלא אחת למטה: אולי באמת הפסוק ממעט שמספיק לתת רק בקרן אחת למעלה, אבל הוא לא מבטל את

שאר הנתיבות וצריך לתת שלוש למטה. תירוץ: לא מצינו דמים שחציין למעלה וחציין למטה.

קושיא: ולא? והתנן הזה ממנו אחת למעלה ושבע למטה: ביום הכיפורים הכהן הגדול היה נכנס לקודש הקודשים, ומזה מדם הפר כנגד הכפורת אחת למעלה ושבע למטה. הגמרא סברה שהוא מזה הזאה אחת בחצי העליון של הכפורת ושבע בחצי התחתון. אם כן מצאנו דמים שחציין ניתצן למעלה וחציין למטה!

תירוץ: כמצליף. מאי כמצליף? מחוי רב יהודה כמנגדנא: הוא היה עושה 'כמצליף'. ורב יהודה מבאר כאדם שנותן מלקות זו למטה מזו. כלומר ההזאות לא היו כלל על הכפורת אלא על הארץ, וכולן במקום אחד זו למטה מזו. רק שאת ההזאה הראשונה היזה כלפי מעלה (כשידו הפוכה כלפי מעלה), ואת השבע היזה כלפי מטה.

קושיא: הזה על טהרו של מזבח שבע פעמים. מאי לאו אפליגיה דמזבח, כדאמרי אינשי טהר טיהרא דיומא: ביום הכיפורים הכהן גדול היה מזה מדם הפר והשעיר על 'טהרו' של מזבח הפנימי. 'טהרו' סברה הגמרא שהוא מלשון 'חצי' כמו שאנשים רגילים לקרוא לצהריים 'טיהרא' דהיינו חצי היום. ואם כן כשהיזה שבע פעמים על חצי המזבח ודאי שלא היו ההזאות מדוייקות, אלא חלקן פגעו למעלה מהחצי וחלקן פגעו למטה.

תירוץ: אמר רבא בר שילא - לא, אגילווייה. דכתיב "וכעצם השמים לטוהר": הגמרא מתרצת ש'טהרו' הכוונה למקום נקי כמו 'שמים טהורים' מעננים. דהיינו שהיה הכהן מסלק את האפר מגג המזבח ומזה שם על 'טהרו' של המזבח.

קושיא: והאיכא שירים: הרי בכל פעם, השירים של דם החטאת שנותרים לאחר הנתיבה על הקרנות, נשפכים ליסוד. אם כן יש כאן נתיבה למעלה ונתיבה למטה.

תירוץ: שירים לא מעכבי. קושיא: והאיכא שירים הפנימים דאיכא דמ"ד מעכבי: הרי בחטאת הפנימית יש מאן דאמר הסובר ששפיכת השירים ליסוד מעכבת את הכפרה! תירוץ: בחד מקום קאמרינן: במזבח הפנימי הנתיבה של השירים אינה באותו מקום של נתיבת הקרנות. כי השירים היו נשפכים ביסוד של המזבח החיצון. ואנו אמרנו שלא מצאנו דמים שנתינים חציין לעלה וחציין למטה באותו מזבח!

*

תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר: בית שמאי ובית הלל נחלקו לשיטתם, כמה מתנות מכשירות את האימורין להקטרה ואת הבשר לאכילה, וכן מפגלות את הקרבן אם חשב בהן מחשבת פיגול.

לדעת ב"ש אם נתן שתי מתנות בחטאת (וכן מתנה אחת בכל הזבחים), הן מתירות את הבשר לאכילה (אבל אם נתן רק אחת, לא). ומאידך רק אם חשב בשתייהן מחשבת פיגול הם מפגלות את הקרבן, (אבל אם חשב רק באחת, לא, כי אין פיגול בחצי מתיר). לדעת ב"ה גם בחטאת, מתנה אחת מתרת את הקרבן, ומאידך מחשבת פיגול בה מפגלת אותו.

מתקיף לה רב אושעיא: אם כן היה צריך לכתוב גם את הדין הזה במסכת עדויות, ברשימת הדינים שבהם ב"ש הולכים לקולא וב"ה לחומרא. שהרי ב"ה מחמירים כאן שאפילו מחשבת פיגול בעבודה אחת כבר מפגלת את הקרבן.

אמר ליה רבא: כשנשאלה השאלה על הענין הזה בבית המדרש, היא נשאלה על הצד של ההיתר, דהיינו כמה מתנות מכשירות את חטאת? ואז ב"ה הורו לקולא וב"ש הורו לחומרא.

*

אמר רבי יוחנן: לאחר שנתן מתנה אחת בחטאת וכיפר (כדעת ב"ה), שלוש המתנות הנותרות, יש בהן שלוש דינים. א. למרות שאינן מעכבות את הכפרה, אינן ניתנות בלילה. כי הדם נפסל בשקיעת החמה. ב. אם מתו הבעלים לאחר הניתנה הראשונה, ממשיכים לתת אותן. ואין בעיה של 'חטאת שמתו בעליה', כי כבר נעשתה הניתנה הראשונה. ג. המעלה את המתנות הללו על מזבח מחוץ לעזרה, חייב עונש כמי שמקריב קודשים בחוץ.

אמר רב פפא: רב פפא מפרט את הדינים בשלושת המתנות הללו. יש דינים שבהן דין שלושת המתנות 'כתחלתו' כלומר כמתנה הראשונה, ויש דינים שבהם דינם 'כסופו' כלומר כמו שיירי הדם.

בשמונה דינים להלן דינם כתחילתו.

א. חוץ - הנותן אותם על מזבח מחוץ לבית המקדש חייב כנ"ל. **ב. ולילה** - אסור לתת אותם על המזבח בלילה וכנ"ל. **ג. זרות** - זר שנתן אותם חייב מיתה. **ד. וכלי שרת** - צריך לתת אותם בכלי שרת. **ה. קרן** - על קרן המזבח. **ו. ואצבע** - הנתינה נעשית במריחת הדם באצבע על הקרן. **ז. כיבוס** - אם ניתז הדם לפני שגמר לתת את שלושת המתנות, צריך לכבס את הבגד בעזרה. **ח. ושירים** - אם קיבל את הדם בארבעה כלים, ונתן מתנה אחת מכל כלי, צריך לשפוך את השירים של המתנות שבכל כלי וכלי ליסוד.

ובארבעה דינים להלן דינם כסופו.

א. מיתה - הן באות לאחר מיתת הבעלים וכנ"ל. **ב. לא שריא** - הם לא מתירות את הקרבן, כי הוא כבר הותר במתנה הראשונה. **ג. ולא מפגלא** - אם לאחר הנתינה הראשונה חשב באחת מהן מחשבת פיגול, הקרבן כבר לא מתפגל. **ד. ולא עיילא לגואי** - אם לאחר הנתינה הראשונה הכניס את אחת המתנות להיכל, הקרבן לא נפסל משום 'חטאת שנכנס דמה לפנים'.

אמר רב פפא מנא אמינא לה? מה המקור לדברי? מהמשנה לקמן (דף צג). המשנה אומרת שאם ניתז דם מן הצואר של הבהמה על הבגד, הבגד אינו טעון כיבוס. (כי רק דם שראוי להזאה טעון כיבוס, ואילו הדם הזה לא ניתן לתוך כלי שרת ולכן הוא לא ראוי להזאה). וכן אם ניתז דם מהקרן או מהיסוד על הבגד, הוא אינו טעון כיבוס. (בגלל שלומדים מהפסוק שרק דבר "אשר יזה" בעתיד טעון כיבוס, ולא דבר שכבר הוזה בעבר).

מדייק רב פפא. משמע שדוקא בגלל שהדם ניתז לאחר שהוא כבר ניתן על הקרן, הוא לא טעון כיבוס. אבל אם ניתז הדם שעדיין ראוי להינתן על הקרן, הבגד כן טעון כיבוס. למרות שכבר ניתנה המתנה הראשונה!

דחיייה: וליטעמין: לשיטתך רב פפא, יש לדייק גם את הדין של היסוד. שדוקא אם ניתז הדם לאחר השפיקה ליסוד, אינו טעון כיבוס. אבל אם ניתז מהדם שעדיין ראוי להינתן ליסוד, כן טעון כיבוס. וזה לא יתכן! כי כתוב "אשר יזה" והדם הזה כבר הוזה על קרנות המזבח!

אלא בהכרח שהמשנה הזו הולכת בשיטת רבי נחמיה, הסובר שאפילו המקריב את שיירי הדם בחוץ חייב. כי לשיטתו השיריים נחשבים כמו הדם העיקרי. ואם כן לשיטתו גם מובן, מדוע אם ניתז הדם לאחר נתינה על הקרן הראשונה הוא טעון כיבוס, כי אפילו דם השיריים שראוי להשפך ביסוד טעון כיבוס!

ואם כן נדחת הראייה של רב פפא לשיטתו.